

Tanszéki műhelyszeminárium

ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszék

2016. január 28., 10.00 – 12.00.

Atipikus perspektívák:

Egymást ábrázoló kereszténység és zsidóság az újkorban

A 16-17. század fordulópont a festészet történetében. A korábbi, sematikus ábrázolást felváltja a látszólag pontos, élethű megjelenítés igénye, amelyet a legjobb festők finom eszközökkel tesznek izgalmasabbá az értő szem számára. Eszközeik közé tartoznak a rejtett utalások és szimbólumok, valamint játék a perspektívával, a fénnel és árnyékkal, a színekkel, a kompozíció elrendezésével. Hasonló fordulat az impresszionizmus megjelenése a 19. század végén az akadémiai festészetre adott reakcióként, amikor a fotografikus precizitást felváltja a művész szubjektív benyomásainak előtérbe helyezése. Vajon ezeknek az ábrázolási módoknak megtaláljuk a párhuzamait a hebraisztikában?

Egy szerencsés véletlennek köszönhetően tanszékünk több hallgatója is foglalkozik olyan témákkal, amelyek közös pontja az, hogyan ábrázolja egymást a kereszténység és a zsidóság. A vizsgált 17. századi szerzők (Modenai Leone és Richard Simon), valamint a 19. és a 20. század fordulóján élt utódaik (Lichtenstein Izsák és Huber Lipót) közös vonása az, hogy saját történeti kontextusukon belül értelmezendő, mégis atipikus példáit képviselik zsidóság és kereszténység kölcsönös ábrázolásának. Rendhagyó műhelyszemináriumunk célja ezeknek az ábrázolásmódoknak a megértése, amelynek keretében három (MA-s és PhD-s) hallgató mutatja be röviden kutatásait. (Biró Tamás)

Polémia különös felhangokkal:

Az eredendő bűn tana

Jehuda Arje mi-Modena *Magen va-herev* című alkotásában

Montskó Georgina

A velencei rabbi, Jehuda Arje mi-Modena vagy más néven Leone Modena (1571–1648), az itáliai zsidók között korának talán legfigyelemreméltóbb személyisége volt, aki zsidó és keresztény körökben egyaránt elismert tekintélynek számított. *Magen va-herev* című apologetikus/polemikus műve azért érdekes a számunkra, mivel – annak ellenére, hogy a racionalitás kritikája alá vetve igyekszik megcáfolni a keresztény tanokat – úgy tűnik, hogy a zsidó-keresztény polémia kontextusán belül kísérletet tesz arra, hogy közelebb hozza egymáshoz a két vallás bizonyos nézeteit.

Előadásomban Modena *Magen va-herev* című alkotásának első fejezetéből az ötödik alfejezetet vizsgálom meg, mely az eredendő bűnről szól. E részben, miközben az eredendő bűn tanáról beszél, kijelentéseinek alátámasztására két keresztény szerző művét említi, akikkel állítása szerint ebben a kérdésben egyetért: Pietro Galatino *De arcanis catholicae veritatis* című munkáját és Paulo Sarpi *Istoria del Concilio Tridentino* című alkotását.

Modena polemikus környezetben tett eme különös kijelentései adják meg előadásom kiindulópontját. Az említett két mű fogja képviselni azt a két szálát, amelyeken elindulva megpróbálom megvilágítani és rekonstruálni szerzőnk állításainak hátterét, illetve választ keresni arra, hogy mi motiválhatta egy ilyen irányultságú mű megírására.

A zsidó vallás szerepe a katolikus-protestáns polémiában

Richard Simon *Comparaison...* című műve alapján

Lantos Dóra

Richard Simon (1638-1712) francia oratoriánus szerzetes leginkább a korai bibliakritikával foglalkozó műveiről ismert, azonban előadásom számára a *Comparaison des cérémonies des Juifs et de la discipline de l'Église* című műve érdekes, melyben a korai katolikus rítust hasonlítja össze a zsidóval. Előadásomban azt fogom bebizonyítani, hogy ez a könyv a címe ellenére nem is annyira összehasonlítás, mintsem egy protestáns-ellenes polémia, melyben a zsidó vallás csak mint eszköz, az eredetiség hordozója jelenik meg. Következésképp a szerző csak abban az esetben tárgyalja a zsidó gyakorlatot, ha az egybevág az apostoli hagyománnyal.

Ezen íráson keresztül jobban megfoghatjuk a keresztény háttérű európai kultúra zsidó áramlatainak fogadtatását, jobban megérthetjük a zsidóság szerepét a keresztény diskurzuson belül egy olyan korban, amelyben semmitmondók vagy félrevezetők a leegyszerűsítő képletek, hogy tudniillik pozitívan vagy negatívan viszonyulnak-e a zsidók az akkori keresztényekhez és fordítva. Ezen kívül Simon könyvén keresztül betekintést nyerhetünk abba az akkoriban kibontakozó és máig megoldatlan problémába, hogy az eredetiség, a hitelesség, a humánus értékei hogyan egyeztethetők össze a szóban forgó vallási hagyományokkal.

Lichtenstein Izsák rabbi Jézus-képe

a századforduló (19-20. század) magyar zsidóságának perspektívájából nézve

Ónody Péter

A 19. században, a *haszkala*, a zsidó felvilágosodás nyomán mind az emancipációt támogató, mind a kulturális asszimilációt elutasító zsidók akarva akaratlanul szembetalálkoztak a többségi társadalmat meghatározó kereszténységgel, annak alapvetéseivel. Az egyre heterogénebb zsidóság körében nemcsak a mindennapokat érintő társadalmi kérdéseken fogalmazódtak meg különféle vélemények, hanem a vallási jellegű ügyekben, így Jézussal kapcsolatban is. A mai szóhasználatlaltal illetett ultraorthodoxia bálványimádásnak tartotta a kereszténységet, a Magyarországon nemigen elterjedt modern orthodoxia kaserolta őket, míg a neológia inkább kitért a számára kellemetlen kérdés elől. Magával Jézus személyével leginkább csak az utóbbi irányzat foglalkozott, de a neológia sem a *halakha* irányából, hanem a korszakra oly jellemző „narratív történetírás” felől megközelítve a kérdést. Mindezekkel szemben állt Lichtenstein Izsák tápiószelei rabbi, aki egyrészt a Tóra parancsát megtartó, vallásos zsidónak számított (szombatot tartott, kósert evett), másrészt azonban a zsinagóga szószékéről azt hirdette, hogy „Jézus az Izráel ígért Messiása, Krisztus a מלך הברית [sic!], a szövetség angyala, kinek jövetelét népünk nem szünt meg remélni. A Messiás eljött!”. Az előadás arra próbál válasz találni, hogy a Lichtenstein Izsák által újraformált judaizmus mennyiben illeszthető bele a századfordulón jellemző attitűdbe és a zsidó-keresztény viszonyrendszerbe.